

Paweł Letko

Obchody "Roku Rosji" w Chinach i "Roku Chin" w Rosji (2006-2007)

Przegląd Wschodnioeuropejski 1, 163-177

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PAWEŁ LETKO

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

OBCHODY „ROKU ROSJI” W CHINACH I „ROKU CHIN” W ROSJI (2006–2007)

Zagadnienie roli Rosji w stosunkach międzynarodowych to przedmiot zainteresowania wielu osób. Zwłaszcza że w czasie prezydentury Władimira Putina Rosja ponownie zaczęła pretendować do roli mocarstwa oraz lansować wizję świata wielobiegunowego. Jednym ze sposobów stworzenia przeciwwagi dla USA stały się działania na rzecz rozwoju strategicznego partnerstwa Rosji z takimi krajami, jak Chiny, Indie czy Brazylia. Globalna równowaga sił między Zachodem (USA i UE) a Japonią, Chinami, Indiami oraz Rosją ma zapewnić – według koncepcji rosyjskiej – stabilność polityki międzynarodowej. Zdaniem twórców rosyjskiej polityki zagranicznej Rosja jako państwo kulturowo europejskie, ale leżące na dwóch kontynentach, musi dbać o swoje interesy tak w Europie, jak i w Azji, stąd szczególna waga, jaką przykłada się do rozwoju partnerskich stosunków z Państwem Środka.

Okazją do intensyfikacji kontaktów między Rosją a Chinami (nie tylko politycznych, ale także gospodarczych, społecznych i kulturalnych) miały być organizowane w latach 2006–2007 przedsięwzięcia pod nazwą „Rok Rosji” i „Rok Chin”. Decyzję w tej sprawie podjęli przywódcy obu krajów w październiku 2004 roku, przy okazji wizyty w Chinach prezydenta Putina. Nad przygotowaniem ze strony rosyjskiej pracował specjalny komitet organizacyjny pod przewodnictwem ówczesnego wicepremiera Dmitrija Miedwiediewa, w jego skład weszło 31 przedstawicieli z 28 ministerstw i organizacji. 10 stycznia 2005 r. rosyjski rząd przyjął decyzję o przeznaczeniu 337,8 mln rubli na finansowanie projektów w ramach „Roku Rosji” w Chinach¹. Ze strony chińskiej przewodniczącą komitetu organizacyjnego była wicepremier Wu Yi, a wiceprzewodniczącą radca stanu w Radzie Państwowej ChRL Chen Zhili².

¹ Заявления для прессы после подписания российско-китайских документов, 14 октября 2004 года, Пекин, <<http://www.kremlin.ru/text/appears/2004/10/77989.shtml>>; Ni Xiaoquan, *China's Security Interest in the Russia Far East*, [w:] *Siberia and the Russia Far East in the 21st Century: Partners in the „Community of Asia”*, Vol. 1 *Crossroads in Northeast Asia*, ed. by A. Iwashita, [Sapporo] 2005, s. 61, <http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/coe21/publish/no6_1_ses/chapter4_ni.pdf>.

² *Russian world-known troupe presents folk dance in China*, <http://news.xinhuanet.com/english/2006-05/28/content_4609972.htm>, 28.05.2006.

Oficjalne otwarcie „Roku Rosji”, jak to zapowiedział w grudniu 2005 r. na konferencji prasowej ambasador Siergiej Riazow, miało mieć miejsce dopiero podczas wizyty prezydenta Putina w ChRL, w marcu 2006 r.³ Jednak działania przewidziane harmonogramem realizowano już od stycznia. W ciągu dwóch pierwszych miesięcy roku było to około 30 przedsięwzięć, różnego typu, niektóre z nich miały charakter symboliczno-marketingowy, np. w Pekinie ustawiono syberyjską noworoczną choinkę – podarunek Irkucka, stolicę Chin odwiedził też rosyjski Dziadek Mróz...⁴.

W latach 2006–2007 miały miejsce intensywne kontakty między politykami najwyższego szczebla obu krajów. Władimir Putin i Hu Jintao spotykali się wielokrotnie. Po raz pierwszy miało to miejsce w 2006 r. w czasie marcowej wizyty prezydenta Rosji w Chinach. Towarzyszyło mu około 90 osób, w tym wicepremier Miedwiediew, minister spraw zagranicznych Siergiej Iwanow, minister energetyki i przemysłu Wiktor Christienko, prezydent Czechenii Ału Ałchanow oraz prezesi największych rosyjskich przedsiębiorstw: Aleksiej Miller (Gazprom), Siergiej Bogdanczykow (Rosnieft), Anatolij Czubajns (holding energetyczny RAO JES), Władimir Jakunin (Rosyjskie Koleje Żelazne – RЖД).

Na Kremlu przed wizytą dawano do zrozumienia, że Putin będzie się starał unikać w Pekinie kwestii spornych, np. sprawy nielegalnej migracji Chińczyków na terytorium Syberii. Jak stwierdził nieoficjalnie jeden z wysokich urzędników administracji prezydenta, sprawa ta została bez potrzeby nagłośniona. Także kwestia zatrucia przez stronę chińską wód rzeki Sungarii (dopływu Amuru) została scedowana na gubernatorów zainteresowanych regionów (gdyby nie silne zaniepokojenie społeczne, nie uczyniono by nawet tego)⁵.

Nic więc dziwnego, że wizyta przebiegała w bardzo przyjacielskiej atmosferze. Rano 21 marca Putin oraz członek Rady Państwowej ChRL Tang Jiaxuan oficjalnie zainaugurowali „Rok Rosji” w Rosyjskim Centrum Informacyjnym w Beijing News Plaza Hotel. Podczas ceremonii prezydent Rosji bardzo pozytywnie ocenił rozwój stosunków dwustronnych, a także podkreślił znaczenie współpracy rosyjsko-chińskiej dla stabilności polityki światowej⁶.

---

³ *Putin to visit China for Year of Russia*, <http://news.xinhuanet.com/english/2005-12/21/content_3949697.htm>, 21.12.2005.

⁴ А. Алексеев, *Путин открывает Год России в Китае*, „Независимая Газета”, <http://www.ng.ru/politics/2006-03-15/2_kartblansh.html>, 15.03.2006.

⁵ Yu Bin, *China-Russia relations: pollution, politics, and partnership*, „Comparative Connections” Vol. 7, No. 4 (January 2006). s. 135–137, <http://www.ciaonet.org/olj/cpc/cpc_jan06/cpc_jan06m.pdf>; Н. Меликова, *Нефть, газ и Шаолинь*, „Независимая Газета”, <http://www.ng.ru/politics/2006-03-20/2_shaolin.html>, 20.03.2006.

⁶ Н. Меликова, *Северо-Европейский газопровод по-китайски*, „Независимая Газета”, <http://www.ng.ru/politics/2006-03-22/1_gazoprovod.html>, 22.03.2006; *Выступление [В. Путина] на торжественной церемонии открытия Года России в Китае*, 21 марта 2006 года, Пекин, <<http://www.kremlin.ru/text/appears/2006/03/103414.shtml>>.

W trakcie spotkania „na szczycie” poruszano głównie kwestie gospodarcze. Można domniemywać, że politycy rozmawiali o bardzo istotnej dla Chin sprawie budowy rurociągu dostarczającego rosyjski gaz⁷. Obydwaj przywódcy podpisali także dokument o charakterze politycznym – *Wspólną deklarację Rosji i Chin*. Oprócz innych zapisów zawierała ona stwierdzenia o ponownym rosyjskim uznaniu „jednych Chin” i sprzecznie idei niepodległości Tajwanu oraz uznaniu Tybetu za część ChRL. Pekin nie odwzajemnił się podobnym oświadczeniem w sprawie Czechenii, ale symboliczny był fakt, że porozumienie w sprawie rozwoju inwestycji podpisał prezydent Czechenii Ału Alchanow⁸.

Do wizyty Putina w Pekinie nawiązali podczas spotkania w stolicy Chin 16 maja Hu Jintao i minister spraw zagranicznych Federacji Rosyjskiej Siergiej Ławrow. Hu Jintao wyraził nadzieję na pobudzenie dwustronnej współpracy w dziedzinach: gospodarczo-handlowej, energetyki, inwestycji i naukowo-technicznej. Obydwaj politycy mówili, że realizacja porozumień osiągniętych między przywódcami ChRL i Rosji zależy już w dużej mierze od odpowiednich resortów i ich działań⁹.

Oceny wizyty prezydenta Putina były i są różnorodne. W opinii komentatorów rosyjskich wizyta miała prawdziwie przełomowe znaczenie, a podpisane umowy miały skutkować wejściem Rosji do pierwszej piątki najważniejszych partnerów Chin, co w efekcie ożywi gospodarkę rosyjską¹⁰. Na Zachodzie podkreślano, że mimo podpisania wielu porozumień, zapowiadane strategiczne partnerstwo między ChRL a Rosją nadal istnieje tylko w sferze deklaracji, a wzajemne zainteresowanie jest tylko pobieżne¹¹.

Koniec 2006 r. przyniósł wymianę życzeń i pozdrowień między przywódcami obu krajów. Podsumowując rok, politycy podkreślili gwałtownie rozwijające się stosunki chińsko-rosyjskie. Mówili o ścisłej współpracy na wysokim szcze-

⁷ Lu Hui, *Chinese, Russian presidents hold talks*, <http://news.xinhuanet.com/english/2006-03/21/content_4327655.htm>, 21.03.2006; *Встреча [W. Putina] с российскими журналистами по завершении церемонии подписания российско-китайских документов*, 21 марта 2006 года, Пекин, <http://www.kremlin.ru/appears/2006/03/21/1641_type63377type63380_103402.shtml>.

⁸ *Совместная декларация Российской Федерации и Китайской Народной Республики*, Пекин, 21 март 2006, <<http://www.kremlin.ru/events/articles/2006/03/103278/154587.shtml>>; Н. Меликова, *Северо-Европейский газопровод по-китайски*, „Независимая Газета” <http://www.ng.ru/politics/2006-03-22/1_gazoprovod.html>, 22.03.2006.

⁹ Yang Lei, *Hu calls for Sino-Russian co-op in big projects*, <http://news.xinhuanet.com/english/2006-05/16/content_4559592.htm>, 16.05.2006; *Стенограмма выступления Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на пресс-конференции для российских и зарубежных СМИ по итогам официального визита в Китай, Пекин, 16 мая 2006 года*, <http://www.mid.ru/brp_4.nsf/2fee282eb6df40e643256999005e6e8c/6b3e59c911cea521c32571710035bff6?OpenDocument>.

¹⁰ Zob. m.in. А. Юров, *Россия смотрит на восток, но думает о Европе*, <<http://www.rian.ru/analytics/20060322/44677595.html>>, 22.03.2006.

¹¹ Zob. m.in. P. Moore, *Russia/China: «Partners» Struggle With An Unequal Relationship*, <<http://www.rferl.org/featuresarticle/2006/03/f2221dae-56ed-4483-ac2e-02582b18ea53.html>>; *Sino-Russian cynicism*, „Financial Times” 2006 z 22 marca.

blu oraz efektywności mechanizmów konsultacyjnych. Podkreślili znaczenie „Roku Rosji”, wzrost współpracy w wielu dziedzinach (politycznej, gospodarczej, handlowej, naukowo-technicznej, humanitarnej) oraz strategiczną współpracę na arenie międzynarodowej i regionalnej¹².

Równie bogaty w wydarzenia polityczne był „Rok Chin”. Został on oficjalnie zainaugurowany 26 marca 2007 r. w Moskwie. Wówczas Hu Jintao i Władimir Putin podpisali kolejną *Wspólną deklarację Chin i Rosji*. Jak już wielokrotnie wcześniej, mówiono w niej o wzmocnieniu zaufania i współpracy dzięki akcji z 2006 r., jednocześnie podkreślono, że obie strony podejmą wszelkie niezbędne wysiłki, aby zapewnić wysoki poziom „Roku Chin”. Głowa Państwa Środka spotkała się także z premierem Michaiłem Fradkowem, przewodniczącym Dumy Borysem Gryżłowem i prezydentem Republiki Tatarstanu Mintimerem Shaimiewem¹³.

Okazją do spotkań przywódców obu państw były także szczyty Szanghajskiej Organizacji Współpracy (SOW) w czerwcu 2006 i w sierpniu 2007 r., które oprócz spotkań plenarnych są również miejscem rozmów dwustronnych. SOW to ważny mechanizm współpracy politycznej, przede wszystkim w sferze bezpieczeństwa. Oczywiście każde z państw członkowskich, w tym Rosja i Chiny, próbuje za jej pomocą osiągnąć także własne cele. Dla Rosji organizacja jest m.in. instrumentem umacniania pozycji na arenie międzynarodowej oraz równoważenia wpływów USA w regionie Azji Środkowej. Moskwa sprzeciwia się natomiast forsowanej przez Pekin idei utworzenia na obszarze państw należących do SOW strefy wolnego handlu. Jednak mimo pewnych rozbieżności i niejako naturalnej rywalizacji rosyjsko-chińskiej, należy podkreślić, że oba państwa potrafią współpracować w zakresie realizacji wspólnych interesów¹⁴.

Niektóre spotkania „na szczycie” miały też charakter nieformalny. Odbywały się niejako przy okazji konferencji międzynarodowych i spotkań wielostronnych. Tak było np. w czerwcu 2006 r. podczas drugiego szczytu państw członkowskich Konferencji dotyczącej współdziałania i środków budowy zaufania w Azji (CICA) i w lipcu 2006 r., gdy Hu Jintao wziął udział w dialogu liderów

---

¹² *Поздравления – Лидеры – Новый Год*, 28 декабря 2006 года, <<http://www.kremlin.ru/text/psmes/2006/12/116044.shtml>>; *Председатель Китайской Народной Республики Ху Цзинтао направил Владимиру Путину поздравительное послание*, 31 декабря 2006 года, <<http://www.kremlin.ru/text/news/2006/12/116266.shtml>>.

¹³ *Совместная декларация Российской Федерации и Китайской Народной Республики*, Москва, 26 март 2007 <<http://www.kremlin.ru/events/articles/2007/03/120593/155372.shtml>>; *Совместная декларация Российской Федерации и Китайской Народной Республики*, <<http://russian.sme.gov.cn/news/yaowen/20070425/092925.html>>, 26.03.2007.

¹⁴ A.J.K. Bailes, P. Dunay, P. Guang, M. Troitskiy, *The Shanghai Cooperation Organization*, „SIPRI Policy Paper” No. 17 (May 2007), s. 42–50, <<http://books.sipri.org/files/PP/SIPRIIPP17.pdf>>; А. Желенин, Н. Меликова, *Китай вытесняет Россию из Азии*, „Независимая Газета” <http://www.ng.ru/cis/2007-08-16/1_kitai.html>, 16.08.2007; A. Curanović, Sz. Kardaś, R. Alf, *Polityka zagraniczna Federacji Rosyjskiej w okresie prezydentury Władimira Putina. Próba bilansu*, Warszawa 2008, s. 51–55.

grupy G-8 w St. Petersburgu. W listopadzie tego roku okazją do spotkania stał się 14. szczyt APEC w Hanoi, a w roku następnym szczyt G-8 w Heiligendamm czy wrześniowy szczyt APEC w Sydney.

Ponadto spotykali się szefowie rządów obu krajów. Oficjalną okazją było organizowane w listopadzie 2006 r. w Pekinie doroczne, 11. spotkanie premierów Chin i Rosji. Wieczorem pierwszego dnia uroczyste zakończone „Rok Rosji”. Premierzy Fradkow i Wen Jiabao podkreślili, że przedsięwzięcie to zakończyło się sukcesem i pobudzi współpracę między obu krajami¹⁵. Rok później w Moskwie spotkali się premierzy Wiktor Zubkow i Wen Jiabao.

Częste były także spotkania polityków niższego szczebla. W styczniu 2006 r. ministrowie spraw zagranicznych Siergiej Ławrow i Li Zhaoxing spotkali się w Londynie w sprawie irańskiego programu nuklearnego (rozmawiano także o Szanghajskiej Organizacji Współpracy, ekologii i „Roku Rosji”). Sprawie Iranu poświęcone było moskiewskie spotkanie w kwietniu 2006 r. Siergieja Ławrowa z Cui Tiankai, asystentem chińskiego ministra spraw zagranicznych. W lipcu politycy omawiali sprawę reakcji ONZ na test raketowy Korei Północnej. Problematyka koreańska była też poruszana podczas wizyty w Moskwie (październik 2006) specjalnego wysłannika prezydenta ChRL Tang Jiaxuana, który spotkał się z ministrami Ławrowem, Iwanowem i prezydentem Putinem.

W 2007 r. minister Ławrow kontynuował spotkania dwustronne, ale już z nowym partnerem – Yang Jiechi; spotykał się z nim w maju, czerwcu i lipcu.

Zbieżność interesów oby państw była widoczna na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ. Kraje te głosowały jednomyślnie, czy to sprzeciwiając się Stanom Zjednoczonym (np. veto w sprawie nałożenia sankcji na Myanmar w styczniu 2007 r.), czy wspierając ich inicjatywy (np. zgoda w marcu 2007 r. na zakaz eksportu broni do Iranu i zamrożenia majątków 28 urzędników i instytucji irańskich).

Miały też miejsce spotkania na niższym szczeblu, jak np. przewodniczących Stałego Komitetu Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych Wu Bangguo i Rady Federacji Siergieja Mironowa¹⁶.

---

¹⁵ *Стенографический отчет о совещании [W. Putina] с членами Правительства, 13 ноября 2006 года, Москва*, <<http://www.kremlin.ru/text/appears/2006/11/113751.shtml>>; *China, Russia to hold closing ceremony of „Year of Russia”*, <http://www.chinadaily.com.cn/china/2006-10/25/content_716948.htm>, 25.10.2006.

¹⁶ Dokładne kalendarium spotkań opracował Yu Bin w czasopiśmie „Comparative Connections”: *China-Russia Relations: SCO Five Years On: Progress and Growing Pains*, Vol. 8, No 2 (July 2006); *China-Russia Relations: G-8, Geoeconomics, and Growing „Talk” Fatigue*, Vol. 8, No 3 (October 2006); *China-Russia Relations: What Follows China’s „Russia Year”?*, Vol. 8, No 4 (January 2007); *China-Russia Relations: Russia Says „No” to the West, and „Sort of” to China*, Vol. 9, No 1 (April 2007); *China-Russia Relations: Partying and Posturing for Power, Petro, and Prestige...*, Vol. 9, No 2 (July 2007); *China-Russia Relations: Between Cooperation and Competition*, Vol. 9, No 3 (October 2007); *China-Russia Relations: Living with Putin’s Unfading Glory and Dream*, Vol. 9, No 4 (January 2008).

„Rok Rosji” i „Rok Chin” przyniósł również intensyfikację współpracy w dziedzinie gospodarki. 27 stycznia 2006 r. w Harbinie, stolicy prowincji Heilongjiang graniczącej z Rosją i generującej około 20% wymiany handlowej z północnym sąsiadem, zakończyło się spotkanie przewodniczących regionalnych izb handlowych Chin i Rosji. W efekcie podpisano deklarację, w której niepaństwowe organizacje handlowe z Rosji zapowiedziały ustanowienie długoterminowych związków z partnerami z Chin. Gotowość do współpracy z rosyjskimi regionami wyrazili także przedstawiciele z prowincji Heilongjiang, Liaoning i Jilin¹⁷. Prowincja była także gospodarzem międzynarodowych targów w Harbinie z udziałem licznej delegacji rosyjskiej¹⁸.

Bardzo ważna dla stosunków gospodarczych była marcowa wizyta Putina w Pekinie i spotkanie z Hu Jintao. 21 marca 2006 r. w obecności obu prezydentów zostało podpisanych 14 dokumentów (m.in. porozumienie o współpracy w dziedzinie zapobiegania i likwidacji nadzwyczajnych sytuacji, plan konsultacji między MSZ Rosji i ChRL na 2006 r., porozumienie o współpracy w zakresie rozwoju inwestycji)¹⁹.

Kilka umów dotyczyło współpracy gospodarczej. Rosyjski Gazprom i koncern China National Petroleum Corporation (CPNC) podpisały porozumienie, w którym strona rosyjska zobowiązała się dostarczać Chinom 30–40 mld m³ gazu w ciągu roku. W tym celu miałyby powstać dwa gazociągi – jeden do 2011 r. z Zachodniej Syberii (długości ok. 3 tys. km). Drugi miałby dostarczać surowiec z Syberii Wschodniej (ze złóż Kowytky lub Sachalinu). Ponadto CPNC podpisał umowę z państwowym koncernem paliwowym Rosneft. Rosyjski koncern dzięki dużej pożyczce od CPNC pod koniec 2004 r. przejął na przymusowej aukcji największe złoża ropy naftowej Jukosu, który wcześniej był głównym dostawcą ropy do Państwa Środka (sprzedawana była głównie CPNC). Wspomniana umowa dotyczyła budowy w Chinach rafinerii i powołania mieszanej spółki, która miała zająć się dystrybucją paliw na terytorium ChRL. Dla władz pekińskich najistotniejsza z punktu widzenia bezpieczeństwa energetycznego byłaby budowa rurociągu z Syberii. Sprawa ta od lat wykorzystywana była przez Moskwę jako karta przetargowa w rozgrywce między Japonią a Chinami – ta pierwsza chce, aby w pierwszej kolejności zrealizowana została inwestycja łącząca Syberię z Pacyfikiem (skąd ropa szłaby do całej Azji i USA)²⁰. W czasie wizyty

¹⁷ ITAR-TASS z 27 stycznia 2006 r.

¹⁸ *Plans to increase trade with Russia*, <http://news.xinhuanet.com/english/2006-03/18/content_4314989.htm>, 18.05.2006.

¹⁹ *О переговорах Президента России В.В. Путина с Председателем КНР Ху Цзиньтао, Пекин, 21 марта 2006 года*, <<http://www.mid.ru/ns-rasia.nsf/1083b7937ae580ae432569e7004199c2/432569d80021985fc3257139002ba25d?OpenDocument>>.

²⁰ W 2006 r. Rosja zmieniła projekt Angarsk-Dacin na projekt nieograniczający się tylko do Chin, ale zakładający dostawy do innych krajów regionu (Korea Południowa, Japonia), gdzie Chiny byłyby jednym z wielu odbiorców – С. Куликов, *Россия-Китай: дружба и выгода*, „Независимая Газета”, <http://www.ng.ru/economics/2006-11-02///1_ruschina.html>, 2.11.2006.

sprawa ta nie została rozstrzygnięta, pewnym ustępstwem strony rosyjskiej była obietnica sfinansowania studium wykonalności rurociągu²¹.

Ponadto federalne przedsiębiorstwo komunikacji satelitarnej RSCC i China Netcom (Group) Company Limited podpisały porozumienie o wzajemnej współpracy przy organizacji międzynarodowych satelitarnych transmisji telewizyjnych Igrzysk Olimpijskich w 2008 r., RAO JES i State Grid Corporation of China (SGCC) o wszechstronnym opracowaniu projektu dostaw do Chin energii elektrycznej z Rosji²².

Strona rosyjska zapowiadała, że głównym gospodarczym celem wizyty było zwiększenie wymiany handlowej oraz zmiana jej struktury (zwłaszcza wzrost w eksporcie do ChRL produktów gotowych, a nie tylko surowców i półsurowców). Efektem zaplanowanych na 2006 r. wspólnych projektów ma być czterokrotny wzrost obrotów handlowych – w roku 2010 miałyby on osiągnąć poziom 80 mld dolarów (z 29 mld w 2005 r.)²³.

Część tych porozumień bardzo szybko doczekała się realizacji. W październiku 2006 r. dziennik „China Daily” poinformował, że w ciągu pięciu lat rosyjski koncern RAO JES wraz z SGCC ma wybudować na granicy sieć elektrowni dostarczających energię do Chin. Węgiel będzie dostarczany głównie ze złóż syberyjskich, a strona chińska ma zapewnić wyposażenie. Był to efekt marcowego porozumienia podpisanego między Anatolijem Czubajsem (RAO) i Liu Zhenya (SGCC), zaaprobowanego przez premiera Michaiła Fradkowa podczas jego kwietniowej wizyty w Chinach. Współpraca ta jest ważna zwłaszcza dla ChRL potrzebującej ogromnych ilości energii elektrycznej. Pierwsza faza projektu już się rozpoczęła, a docelowo do Państwa Środka ma trafiać 60 trylionów kilowatogodzin (w 2007 r. było to 2–3 tryliony)²⁴. Także w październiku Siergiej Bog-

²¹ Yao Runping, *Russia to build large gas pipelines to China*, <http://news.xinhuanet.com/english/2006-03/22/content_4329019.htm>, 22.03.2006; Н. Пусенкова, „Роснефть” как зеркало русской эволюции, „Pro et Contra” 2006, nr 2–3, s. 101, <<http://www.carnegie.ru/en/pubs/procontra/vol10num2-3-full.pdf>>.

²² *The Russian Satellite Communications Company and China Netcom (Group) Company Limited signed a Memorandum of Understanding about establishing international satellite TV broadcasting from the Olympic Games 2008*, <<http://www.rsccl.ru/en/news/news/2006.03.22.html>>, 22.03.2006; *RAO UES Head Anatoly Chubais, China's State Power Grid Corp. General Manager Liu Zhenya Sign Agreement on Feasibility Study for Sales of Russian Electricity to China*, <http://www.rao-ees.ru/en/news/pr_depart/archiv_pr/2006/show.cgi?210306chi.htm>, 21.03.2006; *O переговорах Президента России В.В.Путина с Председателем КНР Ху Цзиньтао, Пекин, 21 марта 2006 года*, <<http://www.mid.ru/ns-rasia.nsf/1083b7937ae580ae432569e7004199c2/432569d80021985fc3257139002ba25d?OpenDocument>>.

²³ Н. Меликова, *Нефть, газ и Шаолин*, „Независимая Газета”, <http://www.ng.ru/politics/2006-03-20/2_shaolin.html>, 20.03.2006.

²⁴ Wang Ying, *Russian electricity to light up NE China*, „China Daily”, s. 9, <http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2006-10/12/content_706302.htm>, 12.10.2006; Mo Hong'e, *Russia gets ready to supply power to China*, <http://news.xinhuanet.com/english/2007-09/19/content_6751555.htm>, 19.09.2007.

danczikow (Rosneft) i Chen Geng (CNPC) podpisali porozumienie powołujące wspólne rosyjsko-chińskie przedsiębiorstwo (Rosneft 51%, CNPC 49%) Vostock Energy Ltd, które m.in. ma poszukiwać i eksploatować złoża ropy w Rosji. Był to sukces strony chińskiej, której po wieloletnich staraniach udało się wejść na rosyjskie rynki energetyczne²⁵.

W listopadzie 2006 r. w stolicy Chin w Beijing International Trade Center odbywała się przemysłowa Rosyjska Wystawa Narodowa (8–13 listopada), w której wzięło udział ponad 700 wystawców oraz III Rosyjsko-Chińskie Forum Inwestycyjne (9–13 listopada). Uczestnikami Forum byli wicepremierzy Aleksander Żukow i Wu Yi; zakończyło się ono podpisaniem protokołów o rosyjskich inwestycjach w Chinach i chińskich w Rosji na sumę ponad 1,5 mld dolarów²⁶. W tym czasie ambasador Rosji w Chinach Siergiej Riazow, podsumowując wydarzenia kończącego się roku, podkreślił, że Moskwa wydała 12,5 mln USD na promocję Rosji w Chinach, czego efektem był wzrost obrotów handlowych w pierwszych dziewięciu miesiącach roku o 18,8% w porównaniu z analogicznym okresem roku ubiegłego, do poziomu 26,6 mld USD²⁷.

Ważna dla rozwoju współpracy gospodarczej była wizyta chińskiego przywódcy w Moskwie w marcu 2007 r. Przyniosła podpisanie dziewięciu dokumentów, m.in. porozumienia o współpracy w dziedzinie rozwoju inwestycji między Krajem Krasnojarskim, Vnesheconombank i The China State Development Bank; porozumienia między RЖД i Ministerstwem Kolei ChRL o umocnieniu współpracy w dziedzinie przewozu ropy naftowej transportem kolejowym; memorandum o współpracy naukowo-technicznej między RЖД i Ministerstwem Kolei ChRL; porozumienia między Federalną Agencją Kosmiczną a Chińską Narodową Administracją Kosmiczną o współpracy w dziedzinie badań Fobosa i Marsa²⁸.

27 marca Hu Jintao i Władimir Putin wzięli udział w uroczystości inauguracji Chińskiej Wystawy Państwowej, największego pokazu chińskiej kultury i rozwoju gospodarczego poza granicami ChRL, w którym uczestniczyli wystawcy z 31 prowincji chińskich oraz Specjalnych Regionów Administracyjnych

---

²⁵ I. Tomberg, *Hard Energy Dialog: Lose In The West, Gain In The East*, <http://www.energy-daily.com/reports/Hard_Energy_Dialog_Lose_In_The_West_Gain_In_The_East_999.html>, 25.11.2006; *Russian PM arrives in China for talks*, <http://www.chinadaily.com.cn/china/2006-11/09/content_729181.htm>, 09.11.2006.

²⁶ *Стенографический отчет о совещании [W. Putina] с членами Правительства, 13 ноября 2006 года*, Moskwa, <<http://www.kremlin.ru/text/appears/2006/11/113751.shtml>>; *China, Russia to hold closing ceremony of „Year of Russia”*, <http://www.chinadaily.com.cn/china/2006-10/25/content_716948.htm>, 25.10.2006.

²⁷ *China, Russia to hold closing ceremony of „Year of Russia”* <http://www.chinadaily.com.cn/china/2006-10/26/content_717443.htm>, 26.10.2006.

²⁸ *Документы, подписанные по итогам российско-китайских переговоров*, Moskwa 26–27 марта 2007, <<http://www.kremlin.ru/events/articles/2007/03/120593/120797.shtml>>.

– Hongkongu i Makau. W związku z nią chińskie i rosyjskie przedsiębiorstwa podpisały 21 porozumień i kontraktów na sumę 4,3 mld dolarów²⁹.

W 2007 r. zorganizowano szereg innych przedsięwzięć o charakterze ekonomicznym. W czerwcu, podczas XI Międzynarodowego Forum Gospodarczego w Sankt Petersburgu, chińskie i rosyjskie przedsiębiorstwa podpisały 19 kontraktów opiewających na około 2 mld USD³⁰.

Okazją do zacieśnienia współpracy gospodarczej było też II Rosyjsko-Chińskie Forum Ekonomiczne w Moskwie (listopad 2007) z udziałem premiera Wen Jiabao, podczas którego podpisano następujących dziewięć porozumień.

Zacieśnienie współpracy gospodarczej potwierdzają dane handlowe za rok 2007. Według strony chińskiej eksport towarów do Rosji osiągnął poziom 28 mld dolarów (wzrost o 80% w porównaniu do roku 2006), a import 20 mld (wzrost o 12%). Jednak wyniki te nie są nadal imponujące – wielkości te stanowiły tylko nieco ponad 2% całkowitego importu i eksportu Chin³¹.

W okresie dwóch ostatnich lat prezydentury Putina intensywna była także współpraca wojskowa. Już w lutym 2006 r. w Pekinie spotkali się generałowie Zhang Qinsheng (przedstawiciel Sztabu Generalnego Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej) i Jewgienij Buszinski (wicedyrektor Biura Międzynarodowej Współpracy Wojskowej i Biura Prawa przy Ministerstwie Obrony Narodowej). Jednym z efektów tych rozmów była marcowa wizyta głównodowodzącego wojsk lądowych generała Aleksieja Masłowa w Chinach, podczas której rozmawiał m.in. z dowódcą ChALW generałem Liang Guanglie (rewizyta miała miejsce w maju). Miesiąc później w Pekinie przebywał wicepremier i minister obrony Siergiej Iwanow (z okazji posiedzenia Rosyjsko-Chińskiej Komisji ds. Współpracy Wojskowo-Technicznej) i spotkał się ze swoim odpowiednikiem Cao Gangchuan. Sprawom bieżącym była poświęcona 10. runda konsultacji międzysztabowych w Pekinie (maj 2006) z udziałem przedstawiciela szefa sztabu generalnego generała Aleksandra Rukszina i asystenta szefa sztabu generalnego Zhang Qinsheng. Następną rundą odbyła się w listopadzie 2007 r. – tym razem stronę chińską reprezentował zastępca szefa Sztabu Generalnego Ma Xiaotian.

Jednak najważniejszym wydarzeniem wojskowym były zaplanowane na sierpień 2007 r., w ramach Szanghajskiej Organizacji Współpracy, wspólne manewry „Misja Pokoju 2007”. Poświęcono im cztery rundy rozmów ekspertów

---

²⁹ Hu, *Putin open Chinese National Exhibition in Moscow*, 28.03.2007, <<http://www.chinese-embassy.org.uk/eng/zyxw/t307062.htm>>; M. Burdman, *Russia-China partnership plans to go into space*, „EIR World News” 6 April 2007, p. 43, <http://www.larouchepub.com/eiw/public/2007/2007_10-19/2007_10-19/2007-14/pdf/42_714_world.pdf>.

³⁰ Mu Xuequan, *Chinese, Russian companies ink \$2 bln contracts*, 11.06.2007, <http://news.xinhuanet.com/english/2007-06/11/content_6224334.htm>.

³¹ *China*, „BOFIT Weekly”, <<http://www.suomenpankki.fi/NR/rdonlyres/85803501-CE19-4909-A3D3-2E22591CA89F/0/w200814.pdf>>, 4.04.2008.

wojskowych z krajów SOW. W Pekinie w marcu 2007 r. rozmawiał m.in. na ten temat szef sztabu generalnego Jurij Bałujewskij; spotkał się wówczas z wiceprezesem Centralnej Rady Wojskowej Guo Boxiong, ministrem obrony Cao Gangchuan i szefem sztabu Liang Guanglie. W efekcie po raz pierwszy w historii można było obserwować wspólne ćwiczenia jednostek wojskowych Chin i Rosji, które stały się okazją do zaakcentowania bardzo dobrych stosunków między obydwojoma krajami³².

We wrześniu 2007 r. w Kraju Krasnodarskim odbyły się natomiast ćwiczenia elitarnych jednostek policyjnych. Koordynacją przygotowań zajmował się m.in. przedstawiciel ministerstwa spraw wewnętrznych generał Jurij Babkin. Po raz pierwszy jednostki chińskiej Policji Ludowej uczestniczyły w międzynarodowych ćwiczeniach poza granicami ChRL.

Ćwiczenia te poprzedziło spotkanie w Moskwie ministra spraw wewnętrznych Raszida Nurgalijewa i ministra bezpieczeństwa publicznego Zhou Yongkang (lipiec 2006). W jego trakcie podpisano protokół dotyczący współpracy w sprawie ochrony granic; dyskutowano także na temat możliwości łączonych operacji przeciwko transgranicznym grupom zorganizowanym.

Symboliczne wydarzenie miało miejsce w sierpniu 2007 r.; chińskie okręty wojenne „Guangzhou” i „Lake Weishanghu” – „odwiedzały” St. Petersburg. Wtedy to po raz pierwszy chińskie okręty wpłynęły na Morze Bałtyckie³³.

Należy też zauważyć, że Chiny to największy importer rosyjskiej broni – z Rosji pochodzi około 80% uzbrojenia kupowanego rocznie przez Państwo Środka³⁴. Jednak w ostatnim czasie właśnie na tle dostaw uzbrojenia dochodzi do zadrażnień. Chińczycy domagają się bowiem coraz bardziej wyrafinowanych i nowoczesnych typów uzbrojenia, których Moskwa im odmawia. Jednocześnie zaawansowane technologicznie rozwiązania trafiają w inne ręce – do Wenezueli, Algierii czy, co najbardziej drażni Pekin, Indii. Nie jest to tylko skutkiem obaw przed wzmocnieniem potencjalnego rywala; Chiny same przekształcają się w dużego eksportera broni, głównie tworzonej na wzór rosyjskich licencji. To „piractwo” nakierowane jest na eksport analogów rosyjskich produktów do krajów trzeciego świata. Przykładem może być sprawa chińskiego myśliwca J11B, kopii Su-27SK.

Lata 2006–2007 nie przyniosły podpisania żadnych dużych kontraktów, rosyjski eksport do Chin spadł o 38%, współpraca ogranicza się do wypełniania wcześniejszych zobowiązań i w przeciwieństwie do lat 90. XX w., gdy chińskie

---

³² Z. Śliwa, Y. Ong, *Szanghajska Organizacja Współpracy*, „Kwartalnik Bellona” 2008, nr 2, s. 83.

³³ Patrz artykuły Yu Bin w „Comparative Connections”.

³⁴ A. Curanović, Sz. Kardaś, R. Alf, op. cit., s. 44.

zamówienia uratowały rosyjski przemysł zbrojeniowy, obecnie inni kontrahenci (w szczególności Malezja i Wenezuela) częściowo wypełniają tę lukę³⁵.

„Rok Rosji” i „Rok Chin” stały się także okazją do licznych projektów w sferze kultury nauki i oświaty.

W ramach „Roku Rosji” częste były kontakty społeczności akademickich obu krajów – poczynając od studentów, przez kadre naukową, po rektorów. Festiwale, wystawy i konkursy miały dać mieszkańcom Państwa Środka sposobność do zapoznania się z rosyjskim życiem akademickim (i nie tylko). Na przykład w marcu w Pekinie, Hangzhou i Shenzhen odbył się rosyjsko-chiński festiwal młodzieży studenckiej, a w październiku forum rektorów uczelni obu państw³⁶. Już 26 stycznia w Harbinie została otwarta z inicjatywy Uniwersytetu Heilongjiang i Dalekowschodniego Uniwersytetu Państwowego w Harbinie pierwsza wspólna chińsko-rosyjska aspirantura – uroczystość odbyła się w ramach „Roku Rosji”. Była to pierwsza aspirantura utworzona wspólnie przez wiodące uczelnie rosyjską i chińską³⁷.

W czerwcu w Pekinie odbył się Tydzień Moskiewski, w którym udział wzięła delegacja z burmistrzem Moskwy Jurijem Łużkowem na czele; gościł ją burmistrz Pekinu Wang Qishan. W ramach obchodów około stu moskiewskich przedsiębiorców spotkało się ze swoimi pekińskimi odpowiednikami³⁸. Wspólnych przedsięwzięć kulturalnych w ramach „Roku Rosji” było znacznie więcej. Można wymienić choćby Festiwal Kina Rosyjskiego, wystawę rosyjskich strojów carskich, Tydzień Sankt Petersburga w Szanghaju czy wystawę malarstwa rosyjskiego w Guiyang.

„Rok Chin” także zaowocował wieloma wydarzeniami kulturalnymi. 26 marca podczas inauguracji przedsięwzięcia miał miejsce koncert „Symfonia Wiosny”, podczas którego rozbrzmiewała muzyka z różnych regionów Chin, prezentowano także fragmenty tradycyjnej opery chińskiej. Koncert ten, transmitowany przez telewizję, dotarł do milionów Rosjan.

Poza tym rosyjska publiczność w ramach „Roku Chin” miała możliwość zapoznania się z tybetańską operą-baletem „Baśniowa ojczyzna” oraz show „Legendy

---

³⁵ D. Lague, *Russia and China rethink arms deal*, „Herald Tribune” <<http://www.iht.com/articles/2008/03/02/asia/arms.php>>, 2.03.2008; В. Мясников, *Русские „суики” по-китайски*, „Независимая Газета” 2008 z 22 kwietnia, s. 1; *Производство Китаем истребителей J11, копирующих российский Су-27СК, является нарушением межгосударственных договоренностей*, <<http://www.arms-expo.ru/site.xp/049056050057124050048051052.html>>.

³⁶ Г. Балыхин, *Год России в Китае принес пользу всем*, „Учительская Газета”; <<http://www.ug.ru/issues/?action=topic&toid=3431>>, 19.09.2006; *Стенографический отчет о заседании Совета при Президенте Российской Федерации по науке, технологиям и образованию*, 17 октября 2006 года, <http://www.kremlin.ru/appears/2006/10/17/2000_type63378type63381_112647.shtml>.

³⁷ *Россия и страны АТР. 2006 год*, <<http://www.ifes-ras.ru/cnid/doc/060331.pdf>>.

³⁸ Lin Li, *Moscow-Beijing Week spurs cooperation*, <http://english.gov.cn/2006-06/17/content_312970.htm>, 17.06.2006.

kung-fu”. Okazją do kulturalnych wycieczek były „Tydzień pekiński” i „Tydzień kultury tybetańskiej”. Dużym przedsięwzięciem były „Podróże mistrzów sztuk Chin po Wołdze”, w trakcie którego ponad stu artystów chińskich pokazało mieszkańcom 11 nadwołżańskich miast perły sztuki Państwa Środka. W promocję chińskiej kultury aktywnie zaangażowały się środki masowego przekazu (np. gazeta „Izwestija”, radio „Kultura”).

Podczas XX Międzynarodowych Targów Książki (wrzesień) Chiny były honorowym gościem. Podobnie jak w 2006 r. przeprowadzono festiwale studenckie, forum rektorów uczelni wyższych.

Zorganizowano także rajd samochodowy pn. „Trasa przyjaźni chińsko-rosyjskiej – podróż po Chinach”, który wiódł przez 15 chińskich prowincji, a około 20 rosyjskich korespondentów opisało „chiński cud”³⁹.

11 września w Moskwie otwarto „Tydzień współpracy naukowo-technicznej Rosji i Chin”. W jego trakcie miały miejsce imprezy służące rozwojowi współpracy chińsko-rosyjskiej (np. drugie chińsko-rosyjskie sympozjum inżynierskie i naukowo-techniczne), wielu naukowców z Państwa Środka odwiedziło instytuty naukowo-badawcze i wyższe uczelnie Rosji. Podczas ceremonii otwarcia minister oświaty i nauki Federacji Rosyjskiej Andriej Fursienko przypomniał o współpracy, także w dziedzinie nauk stosowanych, np. lotów kosmicznych, produkcji nowych materiałów czy technologii rolniczych⁴⁰.

16 listopada (już po oficjalnym zakończeniu obchodów Roku) w Państwowym Centralnym Muzeum Historii Współczesnej Rosji została otwarta wystawa chińskiej porcelany, dużą część eksponatów udostępniła deputowana do Dumy Margarita Barżanowa; w uroczystości brali udział ambasador Liu Guchang oraz minister kultury i środków masowego przekazu Aleksander Sokołow.

Łącznie w 2006 r. odbyło się 18, a w 2007 r. 16 wspólnych przedsięwzięć o charakterze kulturalnym, naukowym bądź oświatowym⁴¹.

Analizując rosyjską politykę zagraniczną za prezydentury Putina pod kątem realizacji koncepcji wielobiegunowości, można dostrzec konkretne osiągnięcia. Przede wszystkim stosunkom z Chinami, Indiami czy Brazylią rzeczywiście została nadana ranga partnerstwa. Stworzono także nowe mechanizmy współpracy dwustronnej na różnych szczeblach, zapoczątkowano różnorodne projekty, takie jak choćby przedsięwzięcia opisane w niniejszym szkicu. Strategiczne partnerstwo rozwija się na płaszczyźnie gospodarczej, energetycznej, wojskowej oraz w postaci wspólnych wystąpień na arenie międzynarodowej.

³⁹ *Обзор: культурный обмен между Китаем и Россией является лучшим содержанием „Года Китая” в России*, <<http://russian.people.com.cn/31519/6297517.html>>, 06.11.2007.

⁴⁰ *В Москве открылась Неделя научно-технического сотрудничества Китая и России*, <<http://russian.people.com.cn/31519/6260575.html>>, 12.09.2007.

⁴¹ *Китай намерен расширять сотрудничество с Россией в области образования*, <<http://russian.people.com.cn/31517/5737999.html>>, 16.05.2007.

Jednak w każdej beczce miodu jest przysłowiowa łyżka dziegciu. Coraz częściej zarówno wśród opinii publicznej, jak i polityków rosyjskich pojawiają się obawy, czy „strategiczne partnerstwo” nie zmieni się w dominację Pekinu. Postępująca degradacja północno-wschodnich regionów Chin, zanieczyszczenie wody, powietrza, a także procesy pustynnienia wpływają już nie tylko na same Chiny, ale także na kraje ościenne, w tym Rosję. Imigracja Chińczyków na Syberię, jeżeli proces ten utrzyma się na dotychczasowym poziomie, wcześniej czy później musi doprowadzić do podjęcia przez Moskwę środków zapobiegawczych, które miałyby zabezpieczyć ją przed utratą, a w najlepszym wypadku sinizacją regionów, odebranych Chinom w XIX w. Według Dmitrija Babicza, znanego komentatora międzynarodowego, oficjalnie w Rosji jest na razie 35 tys. Chińczyków. Ale dzięki sieci nielegalnych banków i korupcji chiński biznes już stworzył system wykupywania naturalnych bogactw rosyjskich, takich jak np. syberyjskie drewno. Poza tym rozpoczęła się już nielegalna fala osadnictwa chińskiego, która, jak twierdzi prof. Wilja Gielbars z Instytutu Azji i Afryki, ulegnie znacznemu wzmocnieniu, kiedy ludność Chin przekroczy 1,5 mld⁴².

Z pewną ambiwalencją część Rosjan odnosi się do zaangażowania chińskiego na Syberii. Funkcjonująca już Ussuryjska Strefa Współpracy Gospodarczej i Handlowej z jednej strony zapewnia miejsca pracy i zarobki wyższe od przeciętnych, ale z drugiej w dużej mierze opiera się na rosyjskich surowcach (zwłaszcza drewnie). Znaczenie strefy dla Chińczyków wzrosło zwłaszcza po decyzji Moskwy z kwietnia 2007 r., kiedy zakazano handlu bezpośredniego na bazarach i targowiskach obcokrajowcom, wielu z nich może nadal tam pracować⁴³.

Problemem jest także tzw. szary import, czyli zalew rosyjskiego rynku tanimi towarami z Chin, Turcji i Wietnamu, które w dużej mierze przemycane są przez granice krajów WNP⁴⁴. Niebagatelną rolę w związku z rosnącym zainteresowaniem wykorzystania surowców z kosmosu może także odegrać intensywny rozwój chińskiego programu kosmicznego, który staje się konkurencją dla rosyjskiego – i tak np. Amerykanie, którzy poszukują alternatywnych rozwiązań do rosyjskich, aby jak najbardziej uniezależnić się od Moskwy, mogliby skorzystać z oferty Pekinu. Waszyngton mógłby wówczas podtrzymywać twarde stanowisko

---

⁴² D. Babicz, *Przyjaciel Chińczyk*, <<http://serwisy.gazeta.pl/swiat/1,34181,4323642.html>>; A. Гулюгин, *Работать некому*, „Новые Известия”, <<http://www.newizv.ru/news/2005-12-22/37676/>>, 22.12.2005; Yu Bin, *China-Russia Relations: China's Year of Russia and the Gathering Nuclear Storm*, „Comparative Connections” Vol. 8, No 1 (April 2006), <http://www.csis.org/media/isis/pubs/0601qchina_russia.pdf>.

⁴³ Mu Xuequan, *Chinese-sponsored economic zone debuts in Russia*, <http://news.xinhuanet.com/english/2007-07/12/content_6367597.htm>, 12.07.2007.

⁴⁴ *Стенографический отчет о совещании с членами Правительства*, 10 апреля 2006 года, Москва, Кремль, <http://www.kremlin.ru/appears/2006/04/10/1626_type63378type63381_104350.shtml>.

w sprawie sankcji skierowanych przeciwko rosyjskim przedsięwzięciom i organizacjom kosmicznym, z powodu rzekomej współpracy z Iranem w sferze atomowej i raketowej⁴⁵.

Także współpraca w dziedzinie energetyki, tak istotna dla ChRL, budzi obawy w niektórych środowiskach rosyjskich, że Państwo Środka chce zmienić Rosję w swój surowcowy dodatek⁴⁶. Z drugiej strony jest dobrym środkiem nacisku na „starego” odbiorcę, czyli Europę, ale także na Stany Zjednoczone, zainteresowane dywersyfikacją źródeł importu ropy i gazu⁴⁷.

Zbigniew Brzeziński w wywiadzie dla „Niezawisimoj Gazety” stwierdził, że dla Rosji bardziej korzystne jest zacieśnianie więzów z Europą niż Chinami, gdyż te ostatnie będą stroną dominującą. Jak powiedział: „Chiny posiadają inteligentniejsze elity polityczne, lepszą gospodarkę i więcej inwestują w rozwój technologii niż Rosja”⁴⁸.

Problemem, mimo dynamicznego wzrostu, jest także wymiana handlowa. Ma ona dość jednostronny charakter – Rosja stała się zapleczem surowcowym i jednocześnie rynkiem zbytu dla chińskich towarów (już nie tylko obuwia i ubrań, ale także produktów bardziej zaawansowanych technologicznie). nierównomiernie wyglądają także inwestycje wzajemne. Zastępca ministra handlu Yu Guangzhou w marcu 2007 r. stwierdził, że inwestycje chińskie w Rosji osiągnęły poziom 1 mld dolarów, zaś rosyjskie w Chinach oszacowano tylko na 70 mln. Niepokojom z tym związanym próbował przeciwdziałać chiński ambasador w Moskwie Liu Guchang, który podczas konferencji prasowej odpierał zarzut, że wzrost wymiany handlowej odbywa się kosztem Rosji, twierdząc, że ta między rokiem 1992 a 2005 uzyskała nadwyżkę w wysokości 50 mld dolarów⁴⁹.

Zmiana na stanowisku prezydenta Rosji nie przyniosła odejścia od wytyczonych kierunków polityki zagranicznej. Działania na rzecz wzajemnego zbliżenia i rozwoju partnerstwa rosyjsko-chińskiego są kontynuowane. Ich przejawem jest m.in. ogłoszenie roku 2009 „Rokiem języka rosyjskiego” w Chinach. Tradycyjnie rok 2010 będzie zatem „Rokiem języka chińskiego” w Rosji.

⁴⁵ Ю. Караш, *Желто-полосатый космос*, „Независимая Газета”, <http://www.ng.ru/politics/2006-06-14/3_kartblansh.html>, 14.06.2006.

⁴⁶ *Китай: угрозы, риски, вызовы, развитию*, red. В. Михеев, Москва 2005, s. 340.

⁴⁷ В. Волков, „Газпром”: *рискованная стратегия*, „Pro et Contra” 2006, nr 2–3, s. 87; Э. Монаган, *Дилема энергетической безопасности*, ibidem, s. 17–19.

⁴⁸ *Глазами шахматиста*, „Независимая Газета”, <http://www.ng.ru/scenario/2006-06-27/13_glaza.html>, 27.06.2006.

⁴⁹ *China-Russia border trade reaches 7 bln dollars in 2006*, <http://news.xinhuanet.com/english/2007-03/02/content_5790029.htm>, 2.03.2007; *China, Russia promote mutual trade co-op on equal footing*, <http://news.xinhuanet.com/english/2007-02/27/content_5778824.htm>, 27.02.2007.

**Celebrations of “The Year of Russia” in China and “The Year of China”
in Russia (2006-2007)**

“The Year of Russia” and “The Year of China” were enterprises that aimed at improvement in bilateral cooperation in various fields. During the presidency of Vladimir Putin China became one of the strategic partners of Russia. That was the source of numerous political, military, economic and also cultural contacts. The actions described in the article above all contributed to intensification of the trade exchange, but also to mutual presentation of cultures, art, and traditions of both countries. A lot of the actions performed were of symbolic and propagandist nature. The enterprises undertaken were accompanied by the atmosphere of “friendship and partnership” which was emphasized at every turn. Obviously, Russian-Chinese relations are not free from problems – tensions, hostilities or antagonism in number of fields, but it should be emphasized that both sides put a lot of effort to develop harmoniously.